

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ – 9 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2015.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ.

Γ1.

Δεν πρέπει επομένως, άνδρες δικαστές, να αγανακτείτε με τους εκάστοτε βουλευτές, αλλά με αυτούς που οδηγούν την πόλη σε τέτοια κατάσταση (φτώχεια). Όσοι θέλουν να κλέβουν το δημόσιο παρακολουθούν με προσοχή πως θα δικαστεί ο Νικόμαχος· τους οποίους εσείς εάν δεν τον τιμωρήσετε, θα τους κάνετε πολύ αδίστακτους. Εάν όμως τον καταδικάσετε και του επιβάλετε την εσχάτη των ποινών, με την ίδια αυτή ψήφο και θα κάνετε καλύτερους τους άλλους και θα έχετε τιμωρήσει εκείνον. Γνωρίζετε καλά, άνδρες δικαστές, ότι θα αποτελέσει παράδειγμα για τους άλλους, ώστε να μην τολμούν να διαπράττουν αδικήματα εις βάρος σας, όχι όταν τιμωρείτε αυτούς που είναι αδύναμοι στον λόγο, αλλά όταν τιμωρείτε αυτούς που είναι ικανοί στο λόγο.

Γ2.

άνδρες: άνερω.

δικασταί: δικαστοῦ.

τοῖς βουλευούσιν: τοῖς βεβουλευκόσι(ν).

προσέχουσι: πρόσσχεσ.

οἷς: αἷς.

ψήφω: ψήφοις.

βελτίους: ἀγαθοῦ.

ἔσται: ἦτε.

τολμᾶν: τολμῶμεν.

λέγειν: εἶπω.

Γ3.

α.

ὀργίζεσθαι: υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα χρή, τελικό απαρέμφατο, ετεροπροσωπία, εννοούμενο υποκείμενο το ὑμᾶς.

τά κοινά: αντικείμενο στο απαρέμφατο κλέπτειν.

τῶν ἐσχάτων: άμεσο αντικείμενο στο τιμήσετε.

τῇ αὐτῇ: επιθετικός προσδιορισμός στο ψήφω.

βελτίους: κατηγορούμενο στο άλλους.

παράδειγμα: υποκείμενο στο ἔσται.

εἰπεῖν: απαρέμφατο της αναφοράς από το αδυνάτους.

β.

«ὅτι παράδειγμα τοῖς άλλοις ἔσται μή τολμᾶν εἰς ὑμᾶς ἑξαμαρτάνειν»:
δευτερεύουσα ονοματική ειδική πρόταση, εισάγεται με τον ειδικό σύνδεσμο ὅτι που δηλώνει αντικειμενική – πραγματική κρίση, εκφέρεται με οριστική (ἔσται) γιατί δηλώνει το πραγματικό, βέβαιο γεγονός και λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρήμα ἐπίστασθε της κύριας πρότασης από το οποίο και εξαρτάται.

ΚΕΝΤΡΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ – 9 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2015.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ.

A.

Έτσι λοιπόν κάθε ειδικός αποφεύγει την υπερβολή και την έλλειψη, και επιζητεί το μέσον και αυτό επιλέγει· και το μέσον όχι σε σχέση με το πράγμα αλλά με εμάς.

Αν λοιπόν κάθε τέχνη εκπληρώνει σωστά το έργο της με αυτόν τον τρόπο, έχοντας δηλαδή στραμμένο το βλέμμα της προς το μέσον και κατευθύνοντας προς αυτό τα έργα της (γί' αυτό και συνηθίζουν να λένε στο τέλος για τα ολοκληρωμένα έργα ότι δεν είναι δυνατόν ούτε να αφαιρέσουμε ούτε να (τους) προσθέσουμε τίποτα, γιατί η υπερβολή και η έλλειψη φθείρουν την τελειότητα, ενώ η μεσότητα τη διασώζει, και οι καλοί τεχνίτες εργάζονται, όπως λέμε, έχοντας το βλέμμα τους στραμμένο προς αυτό)· από την άλλη πάλι, αν η αρετή, είναι ακριβέστερη και ανώτερη από κάθε τέχνη, όπως ακριβώς και η φύση, (τότε) θα μπορούσε να έχει για στόχο της το μέσον. Και εννοώ την ηθική (αρετή)· γιατί αυτή σχετίζεται με τα συναισθήματα και τις πράξεις και σ' αυτά υπάρχει υπερβολή και έλλειψη και μέσον.

B1.

Στα Ηθικά Νικομάχεια, που οφείλουν το όνομά τους, στον πατέρα ή στον γιό (Νικόμαχο) του Αριστοτέλη που πέθανε έφηβος, ο φιλόσοφος μίλησε διεξοδικά για το πιο μεγάλο αγαθό που επιδιώκουν με τις πράξεις τους οι άνθρωποι. Το αγαθό αυτό το ονόμασε ευδαιμονία και προσπάθησε να καθορίσει τη φύση του και το περιεχόμενό του. Την ευδαιμονία τους όμως οι άνθρωποι για τον Αριστοτέλη μόνο με την κατάκτηση της αρετής μπορούν να την εξασφαλίσουν.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα, ο Σταγειρίτης αναφέρεται στην έννοια του μέσου σε κάθε πράγμα συνεχές και διαιρετό. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχει το μέσον το «σε σχέση με εμάς», το υποκειμενικό, και το μέσον το «σε σχέση με το πράγμα, το αντικειμενικό. Σε κάθε τέχνη οι καλοί τεχνίτες επιδιώκουν το μέσον και όχι την υπερβολή και την έλλειψη, επομένως η αρετή, ανωτέρα όλων των τεχνών δεν μπορεί παρά να έχει ως στόχο της το μέσον.

Ειδικότερα, το μέσον κατά τον Αριστοτέλη, μπορεί να προσδιοριστεί με βάση δύο κριτήρια: τα αντικειμενικά και τα υποκειμενικά. Το μέσον με βάση τα αντικειμενικά κριτήρια («κατ'αυτό το πράγμα») ορίζεται ως αυτό που απέχει εξίσου από καθένα από δύο άκρα, που βρίσκεται σε ίση απόσταση και από το «πλεϊον» και από το «έλαττον». Η κάθε αρετή είναι μεσότης, είναι δηλαδή το μέσον ανάμεσα στα δύο άκρα. Οι ανθρώπινες αρετές νοούνται ως «μεσότητες» ανάμεσα στα δύο άκρα της υπερβολής και της έλλειψης: «θρασύτης - ανδρεία - δειλία». Επομένως, η έννοια του μέσου στα πράγματα ορίζεται αντικειμενικά, πρόκειται δηλαδή για ένα αριθμητικό μέσο με δύο βασικά γνωρίσματα: πρώτο ότι το μέσο αυτό είναι ένα και, αφού καθοριστεί, αμετάβλητο και δεύτερο ότι το μέσον, αφού οριστεί, είναι το ίδιο, ισχύει για όλα τα πράγματα το ίδιο. Είναι αυτό που ισαπέχει από τα δύο άκρα του πράγματος. Δεν επιδέχεται άρνηση ή αντίρρηση, γιατί ορίζεται αντικειμενικά με βάση αριθμητικά δεδομένα.

Από την άλλη πλευρά, το μέσον με βάση τα υποκειμενικά κριτήρια («προς ήμᾶς»), δεν ορίζεται με αντικειμενικά αριθμητικά δεδομένα. Η υποκειμενικότητα των κριτηρίων παραπέμπει στις ανθρώπινες ανάγκες και στον διαφορετικό τρόπο που ικανοποιούνται από κάθε άνθρωπο. Υπάρχει ωστόσο ένας γνώμονας που προσανατολίζει κάθε φορά το μέσο· αυτό είναι το πρέπον που συνδέεται από τη μία με ένα αίτημα ισορροπίας του ανθρώπου και από την άλλη με τη φρόνηση. Επειδή το δέον, αυτό που χρειάζεται ο άνθρωπος για να περιέλθει σε κατάσταση ισορροπίας, διαφοροποιείται από περίπτωση σε περίπτωση, ο Αριστοτέλης εύλογα αναγνώρισε στη μεσότητα που αφορά τον άνθρωπο, πρώτον ότι δεν είναι μία και μοναδική και έπειτα ότι δεν είναι ίδια για όλους τους ανθρώπους.

Κατά τον Αριστοτέλη, η ηθική αρετή είναι μεσότητα που καθορίζεται με τα υποκειμενικά κριτήρια ενός σώφρονος ανθρώπου. Επομένως, είναι το μέσον «το προς ήμᾶς». Η αρετή είναι όμως ακριβέστερη και καλύτερη από κάθε άλλη τέχνη στο να διαπλάθει τον άνθρωπο, όπως ακριβώς και η φύση είναι ανώτερη από κάθε άλλη τεχνική εργασία, γι' αυτόν τον λόγο η ανθρώπινη αρετή θα πρέπει να έχει ως στόχο της την εύρεση του «μέσου». Η μεσότητα αφορά λοιπόν τις ηθικές αρετές καθώς αυτές σχετίζονται με την μεσότητα, αφού σε αυτές ενυπάρχουν συναισθήματα αλλά και λαμβάνουν χώρα πράξεις που σχετίζονται με την υπερβολή, την έλλειψη και τη μεσότητα. Άρα, ο άνθρωπος σε μία

πολιτεία επιδιώκει τη μεσότητα όσον αφορά την ηθική του αρετή και την ηθική πράξη.

Συμπεραίνοντας, η έννοια του μέσου κατέχει κεντρική θέση στο συγκεκριμένο απόσπασμα αλλά και στο σύνολο της φιλοσοφίας του Αριστοτέλη, ο οποίος τη διευρύνει συστηματικά και την θεμελιώνει ως αξιολογική αρχή για την ζωή του ανθρώπου και τον ανώτερο σκοπό του την ευδαιμονία.

B2.

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα ο Αριστοτέλης συστοιχεί τρεις διαφορετικές έννοιες που έχουν την δυνατότητα να μορφοποιούν το αντικείμενο τους και να το τελειοποιούν, την έπιστήμη, την αρετή και την φύσις.

Και οι τρεις αυτές δυνάμεις δίνουν μια ορισμένη - τέλεια μορφή στο αντικείμενό τους. Η τέχνη μορφοποιεί το υλικό της και δίνει σε αυτό την τέλεια μορφή. Η φύση δίνει μορφή σε όλα τα φυσικά όντα, προικίζοντάς τα με κάποιες φυσικές ιδιότητες. Τέλος, η αρετή δίνει μορφή στην προσωπικότητα του ανθρώπου και την ολοκληρώνει. Ο Αριστοτέλης, συγκρίνοντας τις τρεις αυτές δυνάμεις, θεωρεί ότι η φύση προηγείται, αφού αυτή είναι εκείνη που δίνει μορφή σε όλα τα φυσικά όντα. Η αρετή ακολουθεί, αφού αυτή τελειοποιεί τα ανθρώπινα όντα και τελευταία σε αυτήν την αξιολογική σειρά έρχεται η τέχνη, αφού δίνει μορφή στα άψυχα όντα. Βέβαια, η αρετή και η φύση είναι ανώτερες από την τέχνη. Η φύση, άλλωστε, θεωρείται ανώτερη από την τέχνη, γιατί η τέχνη μένει αμετάβλητη, δεν τείνει προς την τελειότερη μορφή της, την ολοκλήρωση της, όπως κάθε φυσικό όν και γι' αυτό μιμείται τη φύση.

Η ακρίβεια των έργων της αρετής και η ανωτερότητά τους έναντι των έργων οποιασδήποτε τέχνης - επιστήμης έγκειται στην τελειότητα που προσδίδει στον άνθρωπο η ενεργητική αυτή κατάσταση της ψυχής που είναι το ανώτερο και πολυτιμότερο πράγμα από όλα τα άλλα. Η υπεροχή των έργων της αρετής και η ανύψωσή τους σε ανώτερο επίπεδο από εκεί που τοποθετούνται τα έργα των τεχνών είναι προϊόν της ανθρωπιστικής πίστης των αρχαίων Ελλήνων.

Στα έργα των ανθρώπων διέκριναν οι αρχαίοι τη θεϊκή μας μοίρα, τη δύναμη δηλαδή που μας έδωσε η φύση μας, να υπερβαίνουμε την υλικής μας υπόσταση και να στρεφόμαστε στα έργα της αρετής, στα υψηλά έργα που θα οδηγήσουν στην ολοκλήρωση και τελείωσή μας. Γίνεται φανερό ότι ο φιλόσοφος σε αυτόν τον συσχετισμό χρησιμοποιεί το κριτήριο της μεταβολής αλλά και της συνεχής βελτίωσης και τελείωσης, το τέλος προς το οποίο κινείται κάθε φυσικό ον.

B3.

α. Σ.

β. Λ.

γ. Σ.

δ. Λ.

ε. Σ.

B4.

συνεχεῖ: ἔξις.

πλειῖον: πλεονασμός.

λέγω: ἔλλογος.

ἐλλείπει: ἐπάλειψις.

λαμβάνουσι: παράληψις.

προστάξει: τάγμα.

ἔργον: πανουργία.

προσθεῖναι: θήκη.

ὑπερβολῆς: βλήμα.

πάθη: πένθος.